

ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Байрачна Лариса Кімівна

кандидат філософських наук, доцент,
кафедра конституційного права України,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: bayrachnayalarisa@mail.ru
ORCID: 0000-0002-0249-8207

Впровадження інформаційних технологій привело до трансформацій в усіх сферах соціального буття. Можливість швидкого поширення інформації значно впливає як на політичне життя, так і на процеси віртуалізації спілкування і перетворення світу на єдиний глобальний простір, в якому змінюється характер соціальних стосунків. Як наслідок, відбуваються зміни і в суспільній свідомості: у праві, освіті, політиці тощо. У ході цих масштабних трансформацій в усіх сферах соціального життя виникають нові правові проблеми і загострюються старі.

При переході від індустріального суспільства до постіндустріального збільшується роль інформації, знань і інформаційних технологій в житті суспільства. У інформаційному суспільстві інформація є головною матеріальною і нематеріальною цінністю і найважливішим чинником розвитку особистості і суспільства. Другою за значущістю цінністю є знання як здатність отримувати достовірну, об'єктивну й всеосяжну інформацію і можливість критичного її осмислювання. Як і у будь-який інший перехідний період, посилюється протистояння між традиційними і інноваційними цінностями. Гостро стоять питання опосередкованого спілкування, комп'ютерної злочинності, інформаційної безпеки, контролю над особистим

життям, відповідності поведінки індивіда в реальному і віртуальному просторах, створення віртуальних (псевдо) осіб.

Учасники дискурсу про функції засобів масової комунікації, роль інформації в житті суспільства і тенденції побудови інформаційного суспільства, зокрема, Э. Тоффлер, М. Маклюен, Д. Белл, звертаються до тріад в описі історії розвитку суспільства або специфіки інформаційної стадії його розвитку (три хвилі Тоффлера; дописьменна культура, галактика Гуттенберга і «глобальне село» Маклюена; пріоритет в інформаційному суспільстві послуг, кодифікованого наукового знання і інтелектуальної технології по Д. Беллу). Загальним в описі останніх елементів тріад вказаних авторів є акцент на глибоку соціальну і моральну трансформацію особи. Автори підкреслюють збільшення ситуативності і, як наслідок, необхідність правового регулювання інформаційних процесів на сучасному етапі громадського розвитку.

Проте технократичні концепції теоретиків постіндустріального суспільства демонструють дещо спрощене розуміння соціального розвитку, коли відносять правову культуру до надбудови над технологічним базисом. Ці концепції можуть стати цілісністю, якщо вони будуть доповнені уявленнями про те, що правове регулювання, зокрема, його нормотворча складова, здатне робити зворотний вплив на технологію.

Саме правове поле інформаційного суспільства, яке зараз формується, найбільшою мірою пропорційне проблемам сучасності, сприяє гуманізації інформаційного суспільства та його повсякденному функціонуванню. Підведення базису «загальнолюдських цінностей» під інформаційну діяльність без урахування специфіки її правового регулювання призводить до нівелювання даного виду діяльності і амбівалентності поведінки професіоналів в інформаційно-технологічній сфері.

Складна багатоконпонентна структура інформаційних комунікацій свідчить не лише про високий інтерес наукового співтовариства до цього феномену, але й про його багатий зміст в об'єктивній реальності. Поширення

інформаційних технологій супроводжується появою нових професій, професійних і субкультурних співтовариств, діяльність яких повинна регулюватися правовими нормами і принципами. Етика глобального інформаційного простору орієнтована на формування інформаційно безпечної особи, яка через свій моральний світогляд і виховання не здійснюватиме дій, що заподіюють шкоду цілісності і стабільності інфосфери, навіть в умовах їх безкарності. Соціальні групи, причетні до створення і управління передовими інформаційно-комунікаційними технологіями часто носять субкультурний або ж маргінальний характер. Проте етос цих груп найбільш активно впливає на формування сучасних морально етичних норм, актуальних для усього суспільства. Представники маргінальних "веб-культур", як і IT-фахівці й інформаційні працівники, прагнуть поширити свої цінності в суспільстві, сприяючи тому, щоб суспільство ці цінності поділяло.

Зокрема, йдеться про веб-співтовариство хакерів. Унікальний феномен хакерства розглядається в інформаційній етиці як двумодальний: як професійна і як злочинна діяльність. Буденне сприйняття хакерства пов'язане з негативною модальністю цієї категорії.

Відносно проблеми інформаційної безпеки існує дві позиції: а) мінімізація втручання держави в процес функціонування інтернету. Моральні норми-оптимальні для саморегульованого інформаційного суспільства (позиція США); б) принцип врегулювання, який поєднує в собі законодавче регулювання з саморегулюванням (країни Західної Європи). У сучасній Україні ще не вироблена чітка позиція держави згідно з інформаційною безпекою, проте можна відмітити, що реальність відповідає, швидше, західноєвропейській моделі (нині порушено ряд кримінальних справ відносно користувачів соціальних мереж, що розмістили на своїх сторінках музичні і аудіовізуальні файли, які є об'єктом авторських прав).

Таким чином, найбільш ефективним підходом для забезпечення успішного функціонування і подальшого розвитку інформаційного

суспільства є впровадження через систему правозастосування норм, що регулюють інформаційне суспільство, яке формується, що стане ефективним засобом регулювання конфліктів та правопорушень в інформаційно-технологічній сфері.